

Rodeo Mozes

Andrew Peers

De zachtmoedigheid en het vuur van de eerste Bodhisattva gelofte...

Uit het levensbericht van Irgard Schloegl (*The Guardian*, maandag 23 april 2007):

'Maar allen die Myokyo-ni kenden, kwamen haar sterke karakter tegen, soms fel en vol inzicht, soms vol diep mededogen. Vooral in de dokusan, de formele interviews tussen student en meester die gelegenheden konden zijn voor directe confrontaties, kon ze een mysterieuze, machtige aanwezigheid belichamen'.

Ik kende haar Zwitserse naam al lang maar het was *Ton*¹ die onlangs haar boek *Gentling the Bull* aanbeval. Irgard Schloegl (Myokyo-ni) trainde twaalf jaar bij de monniken in Japan. Ze kreeg de volle lading met daarbij heel wat antivrouwgevoel. Als baanbreker had ze het zwaar te verduren. Ze wist dus uit eigen ervaring waarover ze schreef, wat mij betreft altijd een belangrijk gegeven. Ook omdat ze zelf van natuur een vuurvreter was, is dit een uitdagende vormingsperiode in haar leven geweest. Als ik naar haar foto kijk, voel ik iets aan van haar persoonlijkheid en dat maakt me benieuwd.

Het aanbevolen boek was niet makkelijk te vinden. Uiteindelijk heeft een bevriende zenmonnik in Japan een fotokopie ervan gemaakt en opgestuurd. Dat heeft een dikke reep Cadbury's *Fruit & Nut* chocolade gekost (niet te verkrijgen in Japan), maar het was zeker de moeite. Geschreven in een ietwat ouderwetse stijl - misschien de reden waarom de vertaling van haar andere boek *'Het pad van Zen'* minder toegankelijk is - heeft de tekst een eigen charme. Irgard Schloegl had een speciale band met Christmas Humphreys Q.C. - zij noemde hem 'vader'- de beroemde Zen auteur en hoge rechter van het soort dat lange krullige witte pruiken draagt in de rechtbank en daarbuiten zoals de traditie is in Engeland. Er bestaan vele grapjes over de manier waarop zulke rechters spreken maar die laat ik aan de verbeelding over, anders dwaal ik helemaal van het onderwerp af.

Dit boekje *Gentling the Bull* beschrijft m.i. heel duidelijk de ontmoeting van psychologie en spiritualiteit op de werkvloer, het grijze kustgebied van de begrensdheid en de onbegrensdheid. Een terrein dat te groot van omvang is om hier recht te doen. Ik heb sowieso een grote hekel aan geestelijke schema's en stap-voor-stap methoden maar een plattegrond met een beschrijving van het terrein kan soms handig zijn. Het boek dient wel als een soort plattegrond om achter Mozes aan te gaan. Wij gaan het heel even over de Bijbel hebben, aub niet afhaken.

Zachtmoedigheid

In het boek *Numeri* van de Bijbel staat dat Mozes 'een zachtmoedig mens was, de zachtmoedigste van alle mensen op aarde' (*Numeri 12 v.3*). In hetzelfde boek vind je ook een beschrijving van dezelfde man in zijn jongere jaren. Hij schijnt een ware vuurbol te zijn geweest en heeft zelfs een Egyptenaar op een zekere dag vermoord en vervolgens begraven in het zand. Mozes vlucht en wordt pas na vele jaren in het buitenland de zachtmoedigste man op aarde, de grootste bodhisattva van Israël, 'vriend van God'. Het woord *Gentling* van de titel van het boek *Gentling the Bull* betekent 'zachtmoedig gemaakt'.

Schloegls boek gaat dus over niets nieuws. Maar ik wil graag mijn enthousiasme delen met de lezer over haar manier van aanpak. Sinds Chogyam Trungpa's *Geestelijke Materialisme Doorsnijden* ben ik geen ander boek tegengekomen waarin zo humoristisch en gezagvol over energie geschreven wordt. De snaar van authentieke ervaring klinkt overal door in de tekst en in het bijzonder daar waar het gaat over de worsteling met de donkere energie die we de stier noemen. Een andere algemener naam daarvoor zou 'de schaduw' kunnen zijn en, interessant genoeg, vóór haar vertrek naar Japan onderging Schloegl een Jungiaanse analyse. Hoe het ook zij, waarover zij schrijft, heeft zij in haar eigen leven ervaren en ze heeft daar duidelijk mee geworsteld. Wat zij te melden heeft is dus authentiek en dus ook universeel. Schloegl was immers trouw tot haar dood. Wat zij schreef werkte

¹ Noot van de redactie: Ton *Lathouwers*

voor haar levenslang. Trungpa is daarentegen kennelijk het spoor kwijtgeraakt en uiteindelijk gestorven aan zijn drankverslaving. Dat is geen schande. Er zijn draken die we op middelbare leeftijd moeten bevechten en het is geen schande om te sneuvelen in de strijd. En als we het over discipline gaan hebben, betekent dat een confrontatie met zulke donkere en gevaarlijk ambigue energieën.

Bief-burgers

Energie dus niet in de New Age taal van kleurrijke draaiende chakras, maar gewoon het plotselinge alledaagse oplaaien van innerlijk vuur of – als het naar binnen gericht is – het vuur dat omkeert in zelfvernietiging of depressie. Wie kent deze momenten niet? Er valt echter bitter weinig te vinden in de Bijbel over hoe hiermee om te gaan. Wij lezen dát Mozes zachtmoedig is geworden maar hoe precies staat er niet bij. Gelukkig vinden we in de Zentraditie een reeks oude tekeningen de *Tien plaatjes van de Os* geheten, een titel die Schloegl onmiddellijk verwerpt als te ‘leuk’, te gecastreerd. Het is helemaal geen os, claimt ze, maar een stier! Deze stierenergie is eveneens even fel en onvoorspelbaar. Daarom hebben we dat woordje ‘discipline’ nodig, zegt ze. Soms denk ik dat het leven in een trappistenabdij iets weg heeft van een kudde rusteloze stieren op stal gezet voor de winter. Buiten de stal merk je misschien helemaal niks van wat er binnen gaande is en zo zullen we het maar houden.

There once was an owl
Who lived in an oak.
The more he heard
The less he spoke;
The less he spoke
The more he heard –
We all should be
Like that wise old bird.

[oud Engels gedicht - auteur onbekend]

In het Maha Karuna Ch’an themanummer over de Hartsutra (2006, nummer 1) schreef ik over een steenuiltje. Hij zat geregeld op stok op onze boerderij en ik was toen onder de indruk van zijn comfortabele en tevreden uitstraling. Zo’n uitstraling is mysterieus en aantrekkelijk. Je ziet het terug op de gezichten van die Boeddha-beelden die tegenwoordig overal te koop staan in winkels. Een boeddha die na zijn luxe tijd thuis en de daaropvolgende jaren ascetische zoeken de Gulden Middenweg gevonden heeft, Boeddha in balans en tevreden met zichzelf en de wereld. Deze uitstraling spreekt ons diep aan als de vrucht van een onverstoerbare innerlijke vrede. Sommige mensen kunnen inspireren alleen door hun aanwezigheid. Zij zijn authentiek, ze zijn wat ze zeggen. Wij herkennen onszelf in deze mensen maar we weten niet hoe. Deze uitstraling is m.i. verbonden met de overwonnen energie van de stier van de *Tien plaatjes van de Stier*.

Het gaat dus juist over die stierenenergie die Schloegl beschrijft als ‘uitgezuiverde draagkracht’ en het is juist het zitten dat het uiltje met de stier verbindt. Door te zitten in zazen gelijk de uil, roepen wij de stier in ons op. Als een ‘Sitting Bull’ op het zitkussen of als een steenuiltje op stok zitten we neer keer op keer neer tijdens sesshin. Net zoals Mozes in het vreemde landschap van het buitenland een gelegenheid kreeg zijn geschiedenis opnieuw te bezien, worden wij op dergelijke wijze teruggeworpen op onszelf. Dat we daar op het kussen met de vurige aard van de stier geconfronteerd worden, is onvermijdelijk. Dat maakt een wezenlijk deel uit van onze oefening en het vraagt om discipline.

Even tussendoor: ik herinner me ooit wat onenigheid met de novicemeester gehad te hebben toen ik nog novice was. Na de confrontatie moest ik enkele dagen recht tegenover hem gaan zitten in de refter tijdens de warme maaltijd. Ik had daar natuurlijk helemaal geen zin in. Het lukte me door noodgedwongen een plek in mijn lichaam te vinden waar ik ‘op stok’ kon zitten. Een plek in mijn lijf waar ik kon landen en waar ik mijn vrede kon bewaren ondanks het uitzicht voor me en de windstoten van mijn turbulente emoties op dat ogenblik. Een innerlijk stil punt vanwaaruit ik zowel mijn boosheid als die van mijn tegenpartij rustiger kon bekijken. Ik ontdekte in mijn eigen lichaam de brede rug van de stier. Een ontdekking die ik pas deed toen ik op gedisciplineerde wijze naar de refter ging alsof er niks aan de hand was. Just do it. Het is de wijsheid die ons eigen lichaam ons altijd te bieden heeft

voorbij onze redeneringen, waar we ons ook bevinden. Het lichaam is de toegang tot de andere kant van de werkelijkheid die alle tegenstrijdigheden insluit.

Rodeo show

Wij worden overal geconfronteerd met onszelf: op het kussen, in de refter, door anderen, door het leven zelf. Zazen oefening omvat iedereen en alles en het is dikwijls in de alledaagse omgang met collega's en burens waar de stier het duidelijkst de kop opsteekt. Iemand negeert ons en daar heb je hem al: alweer het gesnuif vanbinnen van de stier. Iemand biedt mij een kopje thee aan, maar 's ochtends drink ik altijd koffie. Altijd. Dat weet iedereen toch? "Ik wil koffie en ik wil het NU!" Garfield gedrag ('picking and choosing') is niet slecht op zich en het feit dat ik 's ochtends liever koffie drink dan thee is niet mis. Maar dat ik een irrationele verhitheid en wildheid voel als ik deze niet krijg, duidt op een kracht die buiten alle proportie is en mij belachelijk maakt. Maar wacht even: dit is nou mijn kans om een spirituele cowboy te worden in mijn eigen rodeoshow.

Deze energie is niet goed of slecht, juist of onjuist. Hij is er gewoon, of we willen of niet. 'De passies zijn de Boeddhanatuur en de Boeddhanatuur is de passies' maar wat doen we met die passies en wat doen zij met ons? Dat zijn voor mij altijd dringende vragen geweest omdat ik ook ongeduldig ben. Iers bloed, weet je wel. Trungpa raadde ons aan wat Schloegl ons ook aanraadde: blijf in de rauwheid en de richtingloosheid van deze energie zonder die te proberen te doden zoals bij een Spaanse stierengevecht of op hol te laten slaan. Snijd de ballen van de stier niet af, maar snijd de beelden af en de doelen waarop de stierenergie gericht is. Hoe dan? Schloegl is nog concreter en praktischer. Adem op dat cruciale ogenblik van vechten diep in, zegt ze. Schep ruimte in jezelf om die energie te [ont]vangen. "Word groot!" is Schloegls boodschap. Beleef de energie in zijn oorspronkelijke power vóórdat je in beweging komt. Laat die zuivere energie gewoon stromen door je lichaam. Het onsterfelijke zinnetje uit Trungpa's *Geestelijke Materialisme*: "Struggle is ego". Rauwe energie is *altijd* gewoon goed. Het stroomt uit de donkere kant van de werkelijkheid waar alles nog één is.

Body-sattvas

Als je dit spel niet herkent, ben je ofwel al zachtmoedig ofwel al gelukkig verslaafd. Dat je als beginner op zulke momenten je onmiddellijk terugtrekt richting toilet is begrijpelijk. Beter dat ze denken dat je problemen hebt met je stoelgang dan dat ze het schuim op je lippen zien. Zelfs op hogere leeftijd met een ogenschijnlijk rijpe spiritualiteit kan de stier ons blijven verrassen. Mozes verdiende zijn sporen niet zomaar. Veel humor en moed is nodig om de overwinningen van de stier te verdragen. Veel warmte en mildheid is nodig om jezelf telkens weer te vergeven en telkens weer de stier terug te slepen naar zijn plaats. Maar als hij maar eventjes één keer losgerukt kan worden van zijn drang naar buiten, ervaren we hem als onszelf. De stier waarvoor ik altijd bang ben geweest, ben ik feitelijk zelf. Met oefening kunnen we een groot vertrouwen bouwen op de relatie tussen onszelf en onze stierenenergie. Dat noem ik ware sterkte, een sterkte die de zachtmoedigheid – toch een ontvankelijke en vrouwelijke kwaliteit – in zich draagt. Machismo is wat anders.

'Oordeel niet', staat er in de *Ts'ou-Fung-Chi*. Het staat er ook in het evangelie. 'Bemint uw naaste zoals uzelf'. 'Hebt uw vijanden lief'. 'Hoe talloos de levende wezens ook zijn, ik beloof ze alle te redden'. Allemaal onmogelijke opdrachten tenzij *we onszelf accepteren zoals we zijn*. Met stierenenergie, schaduwkant en al. Alles wat in ons naar boven komt - goed of slecht - nemen we dan in bezit. Helemaal. Zelfs als "God" ons niet aanvaardt. Zelfs als het hele heelal dat ook niet doet. In het geheim van ons binnenste, in de diepste eenzaamheid van ons hart waar niemand anders kan komen, kunnen we dat. Tegen het oordeel van alles en iedereen in. Zelfs dat van onszelf. Onvoorwaardelijk. Dit is het vangnet van de genade dat altijd klaar staat voor hen die zich laten vallen. Onze diepste kracht ontdekken we pas via de valdeur met haar toegang tot het grenzeloze vertrouwen. Dat we dit niet kunnen vatten, maakt het juist zo kostbaar.

Heel de bedoeling van onze oefening en al onze inzet is om onszelf te aanvaarden. Als we dit kunnen, zijn we al één met het heelal. Het heelal weergalmt in ons. De afwas krijgt de glans ervan. De innerlijke tevredenheid van het steenuiltje ontbreekt ons niet. Misschien ontwikkelen we zelfs de machtige aanwezigheid van Irmgard Schloegl, toen ze op dokusan was. Hoe dan ook. De schaduw treedt het licht binnen en wordt een geïntegreerd deel van mij. Deze fysieke en soms enge worsteling met onszelf durven we pas aan als we ons voldoende veilig en gesteund voelen door de omgeving. Door ons aan de discipline over te geven, worden we vrijgemaakt voor het doelloze werk van zazen.

Discipline is dus helemaal niet nodig als je het leven van een wilde stier wil leiden en het is zeker goed dat hij soms toch nog de leiding overneemt als we maar weten wat er aan de hand is. Zijn vuur blijft de brandstof van onze bewogenheid. Maar door de warme discipline van onze ongedwongen zazen oefening in deze wijdere zin krijgen we geregeld de kans de hart-stier (wat dat ook betekent voor iemand persoonlijk) steeds beter in het licht te zien opdat wij hem beter kunnen sturen op de Bodhisattvaweg, de weg van de Mozes. Geleidelijk aan zullen wij ook de olieachtige zachtheid van de werkelijkheid ontdekken. Er groeit een innerlijke stabiliteit die alle tegenstrijdigheden, verschillen en gebrokenheid kan aanvaarden. Het leven blijft stukwerk, maar we voelen nu geen dwang om alles te doen rijmen. We worden niet meer gekweld door onze geest. De *nothingness* die door de tralies van de werkelijkheid gluurt, wordt plotseling bron van onmeetbare vreugde door te ontwaken tot de diepste wekelijkheid dat in ons eigen hart alle wezens al bevrijd zijn.

Andrew Peers

